

прагнення до професійного зростання впродовж усього життя, готовність підтримати і допомогти сформувати ці ж риси людської особистості і у студентів медичного училища.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 376с.
2. Свірчук Т. «Поняття компетентності та компетенції у працях сучасних педагогів та лінгводидактиків / Т. Свірчук [Електронний ресурс] Режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_Gum/Apsf/2008_16/articles/article26pdf.
3. Сохонь Л. В. Життєва компетентність особистості: науково-педагогічний посібник / За ред. Л. В. Сохонь, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. – К., 2003. – 520с.
4. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн // Компетентісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політик/ Під заг. ред. О. В. Овчарук – К., 2004. – 112с.
5. Родигіна І. Шляхи формування основних груп компетентностей учнів / І. Родигіна // Директор школи. – Київ, 2004. – №8. – С. 148 – 153.
6. Носков В. Компетентність як складова підготовки фахівця у гуманітарному вищому навчальному закладі / В. Носков, А. Кальянов, О. Єфросиніна [Електронний ресурс] Режим доступу <http://www.Politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=67n=628c=1376>

Рецензенти:

Сисоева С. О. – д. пед. н., проф., член-кор. НАПН України;
Цехмістер Я. В. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2013

УДК: 378.1.371.133

В. І. Дуганець

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ

В статті наведений аналітичний огляд відомих педагогічних технологій діагностики, контролю, оцінки різних видів освітньої діяльності з огляду застосування їх до практичного навчання.

Ключові слова: студент, програма, практика, діагностика, аналіз, контроль, якість.

В статье приведено аналитическое обозрение известных педагогических технологий, диагностики, контроля, оценки различных видов образовательной деятельности с расчета применения их для практического обучения.

Ключевые слова: студент, программа, практика, диагностика, анализ, контроль, качество.

The article presents an analytical review of well-known educational technology diagnostics, monitoring, evaluation of different types of educational activities in view of their application to practical training.

Keywords: student, program, practice, diagnosis, analysis, control and quality.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із найефективніших засобів адаптації людини до сучасного життя є освіта, як організований педагогічний процес пізнання, розвитку, спілкування і творчості. У світі склалися дві системи освіти: підтримувальна та інноваційна. Підтримувальна – спрямована на підготовку людини до розв'язання повсякденних проблем, підтримання способу життя й діяльності. Інноваційна освіта орієнтована на майбутнє і пов'язана з підготовкою людини до використання методів прогнозування, моделювання, проектування в житті та професійній діяльності.

Соціально-економічні і політичні зміни в Україні, входження її в цивілізоване світове співавторство вимагає реформування національної освіти згідно до вимог Болонського процесу. Однією із домінуючих особливостей кредитно-модульно-трансферної системи

є різке підвищення ролі практичного навчання студентів на етапах його планування, реалізації та контролю.

Для забезпечення ефективного використання часу виділеного на практичне навчання сучасна педагогічна наука рекомендує використовувати цілісні наскрізні технології планування діяльності студентів на весь період навчання.

Входження національної освіти в світовий простір Болонських домовленостей висвітлює необхідність моніторингу освітньої діяльності навчальних закладів зокрема визначення її ефективності. Тому тема комплексного обліку практичного навчання є своєчасною і актуальною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми. Оцінка діяльності навчальних закладів проводиться в основному через різного виду рейтинг-аналізи, аналітичне тестування, тощо.

В багатьох навчальних закладах розроблені оціночні механізми діяльності окремих підрозділів чи суб'єктів освітянського процесу – викладачів, майстрів, лаборантів, студентів.

Питанню оцінки навчального процесу присвятили свої наукові розробки М. Головатий, М. Дробноход, А. Падун, М. Берещук, Г. Стаднік, В. Некос, М. Білинська, Ю. Воробйов, О. Васерман, А. Пашков, Т. Дерев'яноко, О. Хоромлянський (Головатий М., 2005; Берещук М., 2003; Білинська М. М., 2004; Воробйов Ю., 2003; Хоромлянський О., 2005).

В аграрній освіті вагомі результати та практичне впровадження рейтинг-оцінювання мають місце в Національному університеті біоресурсів і природокористування та Подільському державному аграрно-технічному університеті. Теоретичні дослідження та практичні розробки висвітлені в працях Д. Войтюка, А. Шостака, Д. Мельничука, І. Ібатуліна, І. Бендери, А. Рудя, В. Дуганця (Войтюк Д. Г., 1994; Мельничук Д. О., 1999; Шостак А. В., 2004; 2005; Рудь А. В., 2004).

Значний доробок питанню рейтинг-оцінки практичного навчання внесли О. В. Омельчук, К. В. Прищенко, Л. І. Рось (Омельчук О. В., 2007), які на прикладному рівні розробили методики атестації об'єктів практики.

Однак проблема рейтинг-оцінювання, контролю якості, аналітичного тестування навчального процесу в цілому і практичної його складової вивчена недостатньо, не систематизована і знаходиться на внутрішньовузівському рівні.

Відповідно пошук нових технологій контролю, систематизація існуючих є своєчасним науково актуальним, а необхідність підвищення ефективності практичної підготовки майбутніх інженерів-механіків в умовах реформування сільськогосподарського виробництва, потреба її теоретичного обґрунтування зумовили вибір теми подальшого дослідження.

Мета і задачі досліджень. Виходячи з особливостей підготовки фахівців у вищих аграрних навчальних закладах як об'єкту досліджень та необхідності подальшого удосконалення педагогічних технологій з організації практичного навчання студентів як предмету досліджень, метою наукових досліджень є систематизація існуючих і розробка нових діагностично-контрольних шляхів і заходів активізації навчального процесу.

Відповідно до об'єкту, предмету та мети визначені наступні завдання досліджень:

- проаналізувати дослідження з питань практичного навчання учнів і студентів в різних системах освіти України, виявити спільні закономірності, позитивні моменти, вдалі педагогічні проекти, тенденції розвитку освітньої галузі, негативні моменти та їх причини;
- виділити з проведеного аналізу досліджень ті, які базуються на цілісних комплексних наскрізних принципах різного типу і варіантів, провести їх критичний аналіз, виділити позитивні аспекти;
- обґрунтувати основні напрями та педагогічні умови реалізації принципу активізації практичного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результат будь якого виду діяльності визначається обсягом виконаної роботи.

Про результативність діяльності її ефективність можна говорити при наявності додаткових факторів – час (спадковість) виконання, якість кінцевого продукту, глибина і терміни зберігання оптимальних властивостей, тощо.

З метою отримання ефекту «результативності» освітянського процесу в навчальних закладах використовуються різноманітні активізуючі заходи.

В Національному університеті біоресурсів і природокористування діяльність науково-педагогічного працівника оцінюється комплексним коефіцієнтом (Войтюк Д. Г., 1994; Мельничук Д. О., 1999; Шостак А. В., 2004; 2005;)

$$K = (K_{н.} + K_{наук.} + K_{вп.р.} + K_{н.м.} + K_{к.в.})/5$$

де K_n – коефіцієнт обліку ефективності навчальної роботи, $K_{\text{наук.}}$, $K_{\text{вп.р.}}$, $K_{\text{н.м.}}$, $K_{\text{к.в.}}$ – відповідно наукової, роботи із впровадженням результатів навчання наукового процесу у виробництво, науково-методичної та культурно-виховної.

Ефективність практичного навчання визначається коефіцієнтом K_n . Коефіцієнт виконання навчальної роботи

$$K_n = \sum_{i=1}^n t_i / T_{\text{нас}}$$

де i – вид виконаної навчальної роботи;

n – кількість видів виконаної навчальної роботи (щороку може змінюватись);

Σ – сума всіх видів виконаної навчальної роботи;

t_n – норма часу у годинах на виконання окремої навчальної роботи, год.;

$T_{\text{навч.}}$ – планова (бюджетна) частина навчальної роботи, год. (дорівнює 900 год., 58% від 1548).

Коефіцієнт викладання навчальної роботи – комплексний і з нього можна вичленили складову обліку практичного навчання.

Для конкретизації окремих складових використовується коефіцієнт критеріїв методичного і матеріального забезпечення. До них відносяться ті що враховують:

- використання у навчальному процесі аудіовізуальних засобів;
- виробничої майстерності студентів;
- участі викладачів та представників з виробництва у керівництві практикою;
- виконання суспільно-комунікаційної практики;
- якості виконання студентами програми практики;
- якісного зростання професійної кваліфікації студентів.

В Інституті механізації і електрифікації сільського господарства Подільського державного аграрно-технічного університету вже декілька років проводиться визначення рейтингу кафедр і науково-педагогічних працівників (НПП). У ВНЗ відпрацьовано низку пунктів з різних напрямів роботи, за якими проводиться оцінювання роботи професорсько-викладацького складу навчального закладу:

1. Навчально-методична робота – виконання навчального навантаження, проведення лекційних занять, проведення відкритих лекцій, проведення лабораторно-практичних і семінарських занять, кількість виконаних дипломних (випускних) проектів та робіт на

замовлення господарств, що отримали рекомендацію Державної екзаменаційної комісії на впровадження, видання навчально-методичної літератури з грифом Мінагрополітики України, участь у розробці програм з навчальних дисциплін, затверджених міністерством, видання внутрішньо університетських навчально-методичних матеріалів, підготовка мультимедійних програм для навчальної роботи, підготовка комп'ютерних програм та фільмів для навчальної роботи, підготовка електронних версій підручників і навчальних посібників.

2. Наукова робота – захист дисертації на здобуття наукового ступеня, отримання вченого звання, державної нагороди чи почесного звання, підготовка наукових кадрів, виконання планових досліджень за програмами, публікації наукових та науково-педагогічних робіт, отримання патентів та авторських свідоцтв на винаходи, підготовка студентів до виступів, участь у роботі наукових, науково-методичних та науково-практичних конференціях, семінарах, симпозіумах тощо.

3. Виховна робота – зразкове виконання обов'язків наставника курсу чи групи, оцінювання роботи завідувачем кафедри, директором інституту або ректором чи проректором університету.

Збір відомостей про діяльність науково-педагогічних працівників здійснюється шляхом анкетування з подальшим аудитом (табл. 1).

Таблиця 1.

Відомість про діяльність науково-педагогічних працівників

№ з/п	Показники	Одиниці виміру	Кількість балів за одиницю	Примітки
1	2	3	4	5
1. Навчально-методична робота				
1.1	Виконання навчального навантаження (фактично до плану у %): – повна ставка – 0,5 ставки – 0,25 ставки і т. д.	1%	0,01 0,05 0,025	

Додаткові показники для визначення рейтингу кафедр заносять у таблицю 2.

Підведення підсумків рейтингового оцінювання проводиться на основі протоколів індивідуальних рейтингів науково-педагогічних працівників конкурсною комісією інституту, яка формує зведені протоколи рейтингів для визначення переможців у кожній з номінацій.

Результати рейтингу використовуються з метою морального та матеріального заохочення як переможців, так і всього колективу кафедри та інституту.

Таблиця 2.

Додаткові показники для визначення рейтингу кафедр

№ з/п	Показники	Одиниці виміру	Кількість балів за одиницю	Примітки
1	2	3	4	5
1	Наявність аудиторій, лабораторій кафедри на виробництві, у науково-дослідних інститутах	1 філія	5	
2	Кількість предметних олімпіад та фахових конкурсів, проведених у навчальному закладі	1 олімпіада	7	
3	Кількість договорів на співпрацю з науковими установами НАНУ, УААН та науковими установами інших галузей і т.д.	1 договір	5	

Виконання соціальних задач, що покладені на вищі заклади освіти, можливе при успішній функціональній діяльності як науково-педагогічних працівників, так і обслуговуючого персоналу – лаборантів, операторів, навчальних майстрів. Збір відомостей про діяльність обслуговуючого персоналу здійснюється шляхом анкетування та наступного аудиту (табл. 3).

Таблиця 3.

Параметри рейтинг-оцінювання обслуговуючого персоналу

№ з/п	Показники	Одиниці виміру	Кількість балів за одиницю	Примітка
1	2	3	4	5
1	Досконале ведення діловодства на кафедрі і т.д.	за 1 справу	0,1	

Підведення підсумків рейтингового оцінювання проводиться на основі протоколів індивідуальних рейтингів обслуговуючого персоналу конкурсною комісією інституту, яка формує зведені протоколи рейтингів для визначення переможців у кожній з номінацій.

Позитивним у методиці рейтингового оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників (НПП) і кафедр є конкретна кількісна оцінка підсумків рейтингу кожного науково-педагогічного працівника чи кафедри на підставі великої множини різноманітних

показників, що характеризують всі основні напрями їх роботи. Практичний досвід запровадження рейтингового оцінювання роботи науково-педагогічних працівників, лаборантів, навчальних майстрів, старших лаборантів та кафедр вказує на його педагогічну ефективність.

Наведені фактори оцінок, критерії (бали) є орієнтовними, характерними більшою мірою для системи аграрної освіти, але внесення змін у перелік позицій, величину оцінок, залежно від особливості спеціальності, традицій ВНЗ, територіального менталітету, зробить запропоновану технологію дієвою і корисною. Подальші дослідження можна проводити у напрямі погодження переліку і змісту основних чинників із подібним рейтингом науково-педагогічних працівників, спеціальностей і навчальних закладів.

Важливою складовою оцінки якості практичного навчання є етап матеріально-технічної бази практик.

Визначення стану практичної підготовки проводиться через паспортизацію лабораторій або інших навчально-виробничих об'єктів (Омельчук О. В., 2007).

Атестацію здійснюють за такими основними показниками:

P_1 – загальні відомості та план розташування обладнання;

P_2 – методичне забезпечення;

P_3 – лабораторні і практичні роботи;

P_4 – зведений перелік обладнання;

P_5 – технічні засоби навчання і наочні посібники;

P_6 – меблі та інвентар;

P_7 – документація.

Загальний показник атестації лабораторії (кабінету) визначається:

$$P_c = (P_1 + P_2 + P_3) \cdot 10 + (P_4 + P_5 + P_6 + P_7) / 7 \cdot 10$$

Показники P_1, P_2, P_4, P_5, P_6 і P_7 оцінюються в балах від 0 до 10, показник P_3 береться за результатами атестації робочих місць і збільшується в 10 разів.

В результаті обчислень, виконаних за формулою, визначають коефіцієнти, за якими комісія робить висновок.

Якщо коефіцієнт становить:

1,00 – 0,80 – «Атестовано»;

0,79 – 0,70 – «Атестовано за умови ліквідації виявлених недоліків»;

менше 0,70 – «Не атестовано».

Лабораторія чи інший навчально-виробничий об'єкт атестується з оцінкою «Відповідає вимогам», якщо

$$K_{\text{заг.}} = (K_1 + K_2 + K_3 + K_4 + K_5 + K_6 + K_7) / 7 = 1$$

- $K_1 \leq 1$ – в повному об'ємі проводяться лабораторні і практичні роботи;
- $K_2 \leq 1$ – в наявності якісно розроблений навчально-методичний комплекс;
- $K_3 \leq 1$ – задіяні всі робочі місця;
- $K_4 \leq 1$ – план роботи виконаний в повному об'ємі;
- $K_5 \leq 1$ – навчальний процес забезпечений літературою;
- $K_6 \leq 1$ – навчальний процес забезпечений матеріально-технічною базою;
- $K_7 \leq 1$ – кадрове забезпечення відповідає нормі.

Лабораторія або інший навчально-виробничий об'єкт тестується з оцінкою «Відповідає вимогам за умови усунення недоліків», якщо $K_{\text{заг.}}$ – не менше 0,8. Критерії K_1 і K_4 виконані, але є зауваження по критерію K_2 і показник робочих місць K_3 має числове значення не менше 0,75.

Лабораторія або інший навчально-виробничий об'єкт атестується з оцінкою «Не відповідає вимогам», якщо:

$K_{\text{заг.}}$ – менше 0,8.

Критерії K_1 і K_4 виконані, але є зауваження по критерію K_2 і числове значення K_3 менше 0,75.

Фактичне значення коефіцієнтів K атестаційна комісія заносить в атестаційну картку.

Атестація робочих місць проводиться атестаційними комісіями періодично.

Робоче місце оцінюється за трьома показниками:

P_1 – техніко-економічний рівень робочого місця;

P_2 – рівень організації і нормування праці на робочому місці;

P_3 – рівень умов праці на робочому місці.

Техніко-економічний рівень робочого місця P_1 оцінюється за чотирма факторами:

Φ_1 – економічна ефективність робочого місця;

Φ_2 – технологічний рівень робочого;

Φ_3 – забезпечення робочого місця;

Φ_4 – зайнятість робочого місця.

Числове значення кожного фактора рівне 0,25; оцінка кожного фактора повинна бути однозначною: «Відповідає» він чи «Не відповідає» нормативним вимогам.

Таблиця 4.

АТЕСТАЦІЙНА КАРТКА

/навчальної лабораторії, кабінету, майстерні та ін. навчального закладу/
станом на _____

Нормативні вимоги	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5	K_6	K_7
	Лабораторні і практичні роботи виконуються в повному об'ємі згідно з програмою – «1» Решта – «0»	Забезпечення навчально-методичними комплексами – «1», при 50% – 0,5 і т.д.	При атестації всіх робочих місць – «1», долі одиниці – відповідно до відсотка атестації місць	Якісне виконання планів роботи – «1», долі одиниці залежно від % виконання	Коефіцієнт забезпечення навчального процесу літературою	Коефіцієнт забезпечення навчального процесу матеріально-технічною базою	Коефіцієнт кадрового забезпечення
Оцінка числових значень атестаційної комісії	$K_1 =$	$K_2 =$	$K_3 =$	$K_4 =$	$K_5 =$	$K_6 =$	$K_7 =$

Числове значення показника P_1 визначається як сума числових значень факторів, яка при повній їх відповідності рівна одиниці:

$$P_1 = \Phi_1 + \Phi_2 + \Phi_3 + \Phi_4 = 1$$

Рівень організації і нормування праці на робочому місці P_2 оцінюється за трьома факторами:

Φ_5 – планування і площа робочого місця;

Φ_6 – організація обслуговування робочого місця;

Φ_7 – якість нормування праці.

Максимальне числове значення факторів рівне:

$$\Phi_5 = 0,34; \Phi_6 = 0,33; \Phi_7 = 0,33$$

Числове значення $P_2 = \Phi_5 + \Phi_6 + \Phi_7 = 1$

Рівень умов праці на робочому місці P_3 визначається за трьома факторами:

Φ_8 – санітарно-гігієнічні умови праці;

Φ_9 – охорона праці і пожежна безпека;

Φ_{10} – естетика робочого місця.

Максимальне число значення факторів рівне:

$$\Phi_8=0,33; \quad \Phi_9=0,34; \quad \Phi_{10}=0,33$$

$$P_3=\Phi_8+\Phi_9+\Phi_{10}=1$$

Атестаційна комісія визначає фактичне значення параметрів факторів $\Phi_1 - \Phi_{10}$ і заносить їх в зведену відомість за наслідками атестації робочих місць.

Число значення показника робочого місця рівне:

$$P = (P_1+P_2+P_3)/3$$

Висновки атестаційної комісії визначаються числовим значенням P:

«Атестовано» – при $P \geq 0,75$ «Не атестовано» – при $P < 0,75$.

Ефективність будь-якого виду діяльності визначається обсягом виконаної роботи за визначений (підконтрольний) час.

В економіці це – грошові еквіваленти, на транспорті – тонно-кілометри, в сільськогосподарському виробництві – гектари, тонни, за одиницю часу – годину, зміну, сезон (рік).

Навчальний процес оцінюється годинами (кредитами) занять, сторінками звітів, проектів, аркушів графіки (для інженерних спеціальностей) узагальненими балами ЄСТД для умов кредитно-модульної системи приведених до одного студента. Математично це можна виразити через одиницю питомої ефективності:

$$\text{Ефективність} = ([\text{Трудоємність роботи (год.)}] + [\text{Обсяг роботи (стор.)}]) + [\text{Якість (бал)}] \cdot K_{\text{складності}} / \text{Кількість студентів}$$

Трудоємність навчальної роботи визначається реальними затратами часу на виконання окремих її видів. При цьому слід вважати на певну різницю в значеннях трудоємності роботи для студентів та викладачів. Для розрахунку ефективності слід вибирати реальні витрати часу.

Навчальне навантаження на педагогічного (науково-педагогічного) працівника (професора, доцента, старшого викладача, асистента) планується за «Нормами часу для планування й обліку навчальної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів» (Норми часу для планування й обліку навчальної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, 2003).

Положенням передбачена диференціація навчальної роботи за видами (31 вид), виділення норм часу у годинах та вказані примітки

щодо роз'яснення правил застосування нормативів. Необхідно враховувати, що норми навантаження на викладачів і студентів різні, хоча за основними статтями вони співпадають.

Обсяги роботи як правило оцінюються кількостями аркушів кінцевого документу:

- звітом за лабораторну роботу;
- розрахунково-описовою запискою індивідуального завдання курсової роботи і графічними матеріалами;
- звітом за практику.

При цьому необхідно враховувати особливості деяких видів робіт з огляду їх складності. Наприклад не можна оцінювати одною мірою кількість аркушів описової роботи і розрахункової.

Пропонується вносити корегувальні коефіцієнти:

$$Q_{ip} = Q_{\phi} \cdot K_{\kappa}$$

де, Q_{ip} – трудоємність індивідуальних робіт (стор.);

Q_{ϕ} – фактична кількість аркушів виконаної роботи;

K_{κ} – корегувальний коефіцієнт.

Для різних видів навчального навантаження необхідна розробка своїх корегувальних коефіцієнтів: K_{κ}^a – для лекцій, K_{κ}^{ab} – лабораторно-практичних занять, K_{κ}^c – самостійного вивчення матеріалу, K_{κ}^d – індивідуальних робіт, K_{κ}^e – курсового проектування, K_{κ}^f – практичного навчання, K_{κ}^g – дипломного проектування, K_{κ}^{ic} – державних іспитів.

Запропонована корекція повинна мати місце для звітності за графічну «продукцію». Корегувальними коефіцієнтами необхідно підвищувати вартість специфічних графічних матеріалів, наприклад як для машинобудівельного креслення, розрахунково-проектувальних схем на фоні спрощених – символічних, технологічних, кінематичних тощо.

При обліку кількості графічних матеріалів доцільно користуватися уніфікованою одиницею, наприклад аркуш формату А–4.

Офіційними нормативними документами Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (МОНУ) та департаментами освіти інших Міністерств не регламентується форма подачі звітної документації – рукописний або комп'ютерний текст, ручне або комп'ютерне креслення.

Науковцями Подільського державного аграрно-технічного університету запропонований математичний апарат із визначення ефективності лекційних, лабораторно-практичних занять, самостійної роботи, виконання індивідуальних завдань, курсового

проектування, практичного навчання, дипломного проектування кваліфікаційних заходів. Для оцінки ефективності практичного навчання користуються формулою:

$$E_{n.p.} = \sum T_{n.p.} \cdot \sum T_{n.p.} \cdot \sum B_{n.p.} \cdot K^n_k,$$

де, $\sum T_{n.p.}$ – сумарна кількість годин виділених на практичну підготовку;

$\sum_{n.p.}$ – сума аркушів звітних документів за практичне навчання (за видом);

$\sum B_{n.p.}$ – сума балів оцінок за практичне навчання (за видом);

K^n_k – корегувальний коефіцієнт практики (для видом).

Висновки:

1. Аналіз систем діагностики навчального процесу в цілому та практичного навчання зокрема показує, що в навчальних закладах напрацьований певний позитивний досвід з отримання необхідної інформації.

2. Відомі системи не дають гарантії повного діагностичного охоплення навчального процесу з огляду на їх цільове призначення.

3. Існує необхідність розробки універсального механізму діагностики будь якого виду діяльності суб'єктів навчального процесу, включаючи специфічну його форму – практичне навчання, використовуючи позитивні аспекти існуючих технологій.

Література

1. Берещук М. Науково-методичні основи визначення рейтингу та вдосконалення системи підвищення якості освіти. / М. Берещук, Г. Стадник, В. Некос // Вища школа. – 2003. – № 4. – С. 31 – 42.

2. Білінська М. М. Рейтингова оцінка вищих медичних навчальних закладів: кваліметричний аналіз / М. М. Білінська // Статистика України. – 2004. – №1. – С. 27 – 31.

3. Войтюк Д. Г. Критерії та методика оцінювання якості лекцій. Активізація форм і методів навчального процесу: навчальний посібник / Д. Г. Войтюк, А. В. Шостак. – К.: Вид-во НАУ, 1994. – 89 с.

4. Воробйов Ю. Визначення рейтингу вищих навчальних закладів на підставі багатьох показників / Юрій Воробйов, Олександр Васерман, Анатолій Пашков // Вища школа. – 2003. – № 4/5. – С. 43 – 47.

5. Головатий М. Рейтинг ВНЗ України. «Софія Київська» / М. Головатий, М. Дробноход, А. Падун // Освіта і управління. – 2005. – Т.8, число 2. – С. 58 – 81.

6. Мельничук Д. О. Рейтинг вищих аграрних закладів освіти: метод, посіб. / [Д. О. Мельничук, А. В. Шостак, І. І. Ібатулін та ін.] – К.: Вид-во НАУ, 1999. – 80 с.

7. Норми часу для планування й обліку навчальної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів // 36. норм. актів України щодо організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. – К.: УАЗТ, 2003. – Вип. 1. – 420 с.

8. Омельчук О. В. Орієнтовне положення про паспортизацію лабораторій, кабінетів, інших об'єктів навчально-виробничого призначення вищих навчальних закладів I – II рівнів акредитації / О. В. Омельчук, К. В. Прищенко, Н. І. Рось. – Немішаєво, 2007. – 13 с.

9. Рудь А. В. Модульно-рейтингова система професійного навчання / [А. В. Рудь, В. І. Дуганець, І. М. Бендера та ін.] // Професіонал з педагога: тези Всеукр. наук.-практ. конф. «Перспективна педагогіка питання теорії та практики» / Кримський держ. гуманітарний інститут. – Ялта, 2004. – С. 137 – 141.

10. Хоромлянський О. Формування збалансованої системи показників ВНЗ / О. Хоромлянський, Т. Дерев'яненко // Освіта і управління. – 2005. – Т.8. – число 2. – С. 49 – 53.

11. Шостак А. В. Положення про впровадження рейтингової системи оцінки діяльності суб'єктів НАУ / А. В. Шостак. – К.: Вид-во НАУ, 2004. – 5 с.

12. Шостак А. В. Рейтингове оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників / А. В. Шостак // Наука і методика: зб. наук.-метод. пр. / [редкол.: М. Ф. Бойко (голова) та ін.]. – К., 2005. – Вип. № 4. – С. 184 – 196.

Рецензенти:

Атаманчук П. С. – д. пед. н., проф.,

Бендера І. М. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2013